

‘Natuurtoets deelplan 2, Nijkerkerveen’

*Inventarisatie, beoordeling en ontzien van
natuurwaarden in het kader van natuurwet- en
regelgeving*

Colofon

Titel: **'Natuurtoets deelplan 2, Nijkerkerveen'**

Subtitel: Inventarisatie, beoordeling en ontzien van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 11-281 aangevuld met 12-253

Status: Definitief

Datum: 29 november 2012

Auteur: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Veldonderzoek: Ing. M.B. (Martijn) Bunskoek, Ing. E. (Erwin) Goutbeek, Ing. M.G. Hoksberg & Dhr. R. (Reinier) de Vries.

Eindredactie: Drs. I. (Iwan) Veeman

Opdrachtgever: Gemeente Nijkerk

Contactpersoon: Dhr. G. van Dijken

Foto omslag: Steenuil te Hulshorst, 2012 (foto Mark Hoksberg)

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2012)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Hoksberg, M.G.(2012). Natuurtoets deelplan 2, Nijkerkerveen. Inventarisatie, beoordeling en ontzien van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 11-281 aangevuld met 12-253. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen.....	1
1.3	Algemene opzet	2
2	Gebiedsgerichte natuurbescherming	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998.....	3
2.3	Provinciaal natuurbeleid	3
3	Flora en fauna van het plangebied	5
3.1	Toetsingskader	5
3.2	Onderzoeksmethodiek	5
3.3	Flora	7
3.4	Vleermuizen	7
3.5	Grondgebonden zoogdieren	8
3.6	Broedvogels	8
3.7	Vissen en amfibieën.....	11
3.8	Overige soortgroepen	12
4	Geraadpleegde bronnen	13

Bijlagen

- I - Wettelijk kader
- II – Zonering en bebouwingsdichtheid nieuwbouw
- III – Verspreiding vleermuizen
- IV – Verspreiding Steenuil
- V – Verspreiding Huismus
- VI – Huisvesting Huismus

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van gemeente Nijkerk heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen realisatie van deelplan 2 van het woningbouwproject te Nijkerkerveen. Binnen dit deelplan tussen de kern Nijkerkerveen en de Vrouwenweg wordt woningbouw beoogd. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en het vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming. Het onderzoek is voor een belangrijk deel gebaseerd op locatiebezoeken tussen maart en half september 2012. Meeste aandacht bleek daarbij gevraagd voor nachttactieve dieren als Steenuilen en vleermuizen.

Gebiedsgerichte natuurbescherming

Het plangebied maakt geen deel uit van een gebied dat is beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet, Ecologische Hoofdstructuur of ander gebiedsgericht natuurbeschermd. Gezien de afstand van het plangebied tot deze beschermde gebieden, het besloten karakter van het plangebied en de aard van de beoogde ingreep zijn negatieve, uitstralende effecten ook niet aan de orde.

Aangetroffen en te verwachten soorten

- Tijdens de veldonderzoeken zijn in het plangebied geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze worden ook niet verwacht en zeker geen strikt beschermde soorten;
- Op drie erven in de invloedssfeer van de plannen zijn territoria van de Steenuil aanwezig. Territoria van Steenuilen zijn jaarrond beschermd. Eén van de territoria (Vrouwenweg 31) zal als gevolg van de plannen geheel verdwijnen. Bij de andere twee geldt dat de nestplaatsen behouden blijven, maar dat er mogelijk aantasting van het foerageergebied plaatsvindt;
- Verder zijn er in totaal circa 21 paren Huismus aanwezig binnen de plangrens. Huismussen zijn jaarrond beschermd. Slechts drie van deze paren bevinden zich op het te slopen erf. De overige nestplaatsen zullen behouden blijven. Mogelijk zijn er ook effecten te verwachten op de voedselbeschikbaarheid voor de andere Huismussen;
- Overige vogelsoorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is, zoals Ransuil en Kerkuil, zijn in 2012 niet vastgesteld. Wel zijn er diverse andere algemene broedvogels van bos- en struweel aanwezig op met name de erven en perceelsranden;
- Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen tijdens het onderzoek. Wel is er sprake van een vliegroute van vijf Gewone dwergvleermuizen langs het te slopen erf. Het is echter geen belangrijke vliegroute en er zijn tal van alternatieven. Er gaat geen onmisbaar foerageergebied van vleermuizen verloren. Verder zijn verspreid in het plangebied vaste verblijfplaatsen van enkele laag beschermde zoogdiersoorten te verwachten;
- Overwintering van de laag beschermde amfibieënsoorten Bruine kikker, Gewone pad, Kleine watersalamander en Bastaardkikker is te verwachten;
- Gezien de terreingesteldheid van het plangebied en bekende verspreidingsgegevens kan worden geconcludeerd dat er geen beschermde vissen, ongewervelden, weekdieren en reptielen aanwezig en te verwachten zijn. Geschikte biotopen voor deze soorten ontbreken.

Conclusies en verplichte vervolgacties

Verplichte vervolgacties zijn gevraagd voor broedvogels, meer specifiek voor Steenuil en Huismus. Met de realisatie van vervangende verblijfplaatsen voor deze soorten op nabijgelegen locaties kan de functionaliteit van de leefomgeving van een deel van de vogels worden geborgd. Bovendien dient ter bescherming van alle broedvogels te worden gewerkt buiten het broedseizoen. Concreet zijn de volgende maatregelen vereist (zie H4 voor meer details):

- Voor de Steenuilen geldt dat recente jurisprudentie een moeilijke situatie heeft veroorzaakt. Geadviseerd wordt om met bevoegd gezag (DLG/DR) om tafel te gaan om de mogelijkheden te bespreken. Voor zover nu te overzien is zal voor het Steenuilenterritorium aan Vrouwenweg 31 een ontheffing van de Flora- en Faunawet moeten worden aangevraagd;
- Voor de andere twee territoria Steenuilen -waarvan vermoedelijk alleen een deel van het foerageergebied wordt aangetast- dient te worden onderzocht welk deel verloren zal gaan en welke mitigerende maatregelen nodig zijn. De mitigerende maatregelen dienen te worden vervat in een Ecologisch Werkprotocol en moeten worden begeleid door een ter zake kundige. Hiervoor dienen wel eerst de plannen concreter te worden. Idealiter worden de plannen aangepast op de aanwezige Steenuilen, waardoor de schade geminimaliseerd wordt en mitigatie vergemakkelijkt wordt;
- Voor de drie paren Huismus die op het te slopen erf broeden dienen alternatieve en functionele verblijfplaatsen te worden aangeboden in de vorm van nestkasten in de nabijheid tijdens de sloop en bouw. Verder dient de nieuwbouw geschikt te worden gemaakt voor Huismus. Tot slot dient ervoor te worden gezorgd dat er voor alle 21 paren voldoende foerageergebied overblijft in het plangebied. De mitigerende maatregelen dienen te worden vervat in een Ecologisch Werkprotocol en moeten worden begeleid door een ter zake kundige.
- Verstoring van nestelende broedvogels (alle inheemse soorten) dient vermeden te worden, ongeacht de soort. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor begin maart en na eind juli of het

ecogroen advies

plangebied te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedssfeer van de plannen. Als er geen broedvogels aanwezig zijn dienen de werkzaamheden vervolgens zoveel mogelijk aaneengesloten plaats te vinden om te voorkomen dat zich alsnog vogels kunnen vestigen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Ook is het aan te raden preventieve maatregelen te nemen als het onaantrekkelijk maken en houden voor broedvogels. Zo dient het verwijderen van alle aanwezige opgaande beplanting en de sloop van de aanwezige opstallen te worden uitgevoerd tussen december en maart.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

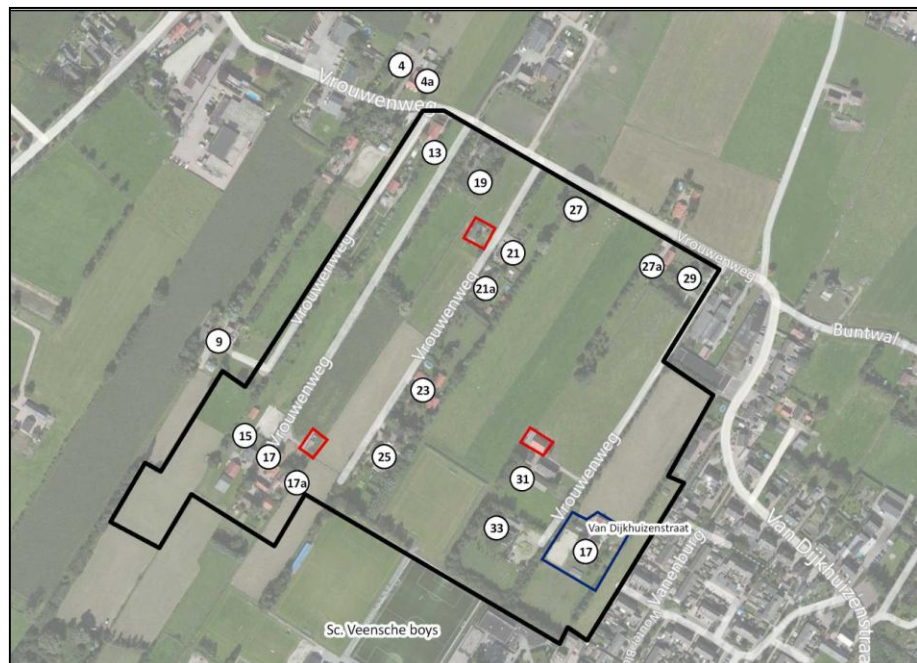
In opdracht van de gemeente Nijkerk (contactpersoon dhr. G. van Dijken) heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen realisatie van deelplan 2 ten noordoosten van Nijkerkerveen. Deze natuurtoets betreft een actualisatie en aanvulling van een deel van het in 2008 door EcoGroen Advies uitgevoerde verkennende onderzoek (Van den Brandhof 2008).

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de mogelijk te nemen ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgerichte natuurbescherming.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

Het plangebied ligt aan de noordwestzijde van Nijkerkerveen en is globaal gelegen tussen de bebouwing van Nijkerkerveen, de voetbalvelden van Veense Boys en de Vrouwenweg. Op de kaart in figuur 1 is de precieze begrenzing van het plangebied weergegeven.

Het gaat om een kleinschalig agrarisch landschap met een voor veenontginningen typische verkaveling in smalle stroken. Langs veel perceelsgrenzen zijn elzensingels aanwezig. De meeste grond is in gebruik als grasland of maïsakker. Binnen de grenzen liggen een kleine twintig erven die deels geclusterd zijn. Er is in het plangebied geen sprake van permanent oppervlaktewater.

Figuur 1: Luchtfoto met de ligging van het plangebied. De huisnummers in het plangebied zijn weergegeven. De met rood omliggende schuren worden gesloopt, evenals het met blauw omgeven erf. (Bron kaartondergrond: BingMaps).

Ten behoeve van de ontwikkelingen worden op vier erven opstallen afgebroken. Het gaat om drie schuren op verschillende erven aan de Vrouwenweg en een compleet woonerf (Van Dijkhuizenstraat 17). Verder wordt voorzien in nieuwe ontsluitingen. In het plangebied is een

woongebied gepland. Er zullen huizen worden gebouwd in de huidige weilanden. Het gaat om een dichtbebouwde zone tussen het dorp en de inrit naar Vrouwenweg 21-25. Dit wordt hierna het 'dorpse deel' genoemd. Ten westen van deze inrit worden vrijstaande woningen in lage dichtheid gebouwd. Dit wordt hierna aangeduid als het 'landelijke deel'. De zonering is weergegeven in bijlage II.

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op diverse veldbezoeken verspreid over 2012, eerder onderzoek in 2008 en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het plangebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welke gebiedsgerichte natuurbescherming uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en gebieden. Daarnaast is beschreven welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen en of aanvullend onderzoek ten aanzien van beschermde soorten en/of gebieden nodig is.

2 Gebiedsgerichte natuurbescherming

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin onder andere opgenomen de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijn) en Beschermde Natuurmonumenten;
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, in onder andere omgevingsvisies uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en overige natuurwaarden

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke activiteiten buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten. In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000-gebieden

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die de kwaliteit van de instandhoudingsdoelen kunnen verslechteren of een storend effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied.

Dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is Arkemheen, gelegen op een afstand van ruim 3,5 kilometer van het plangebied. Voor dit Natura 2000-gebied zijn instandhoudingdoelen opgesteld voor een habitatsoort (Bittervoorn) en twee niet-broedvogelsoorten (Kleine zwaan en Smient) (Ministerie van LNV).

Gezien de afstand van het plangebied tot het genoemde Natura 2000-gebied, de tussenliggende barrières en de aard van de beoogde ingreep, kan gesteld worden dat er geen ecologische relaties tussen de gebieden en dat als gevolg van de plannen geen effecten op de instandhoudingdoelen van Natura 2000-gebied Arkemheen te verwachten zijn.

Beschermde Natuurmonumenten

Dichtstbijzijnde Beschermde Natuurmonument is Groot Zandbrink op ruim zeven kilometer afstand van het plangebied. Door de afstand en de aard van de ingreep worden geen effecten verwacht op wezenlijke kenmerken en waarden van dit Beschermde Natuurmonument.

2.3 Provinciaal natuurbeleid

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De structuurvisie richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur in het leven geroepen en zijn ganzen- en weidevogelgebied aangewezen.

Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de structuurvisie laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

Ecologische Hoofdstructuur

Volgens de begrenzing van de EHS, zoals weergegeven op de EHS kaart van in de Atlas Gelderland (2012), ligt het plangebied op ruim 1600 meter van de Ecologische Hoofdstructuur. De EHS bestaat hier uit bosgebieden ten oosten van Nijkerkerveen. Vanwege de afstand van het plangebied tot het EHS-gebied, de tussenliggende bebouwing van Nijkerkerveen en de aard van de beoogde ingreep kan aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden van EHS-gebieden worden uitgesloten.

Natuur buiten de EHS

Het plangebied heeft geen betekenis als weidevogelgebied of ganzenfoerageergebied. Dergelijke gebieden liggen op grote afstand van het plangebied en buiten de invloedssfeer van de plannen.

3 Flora en fauna van het plangebied

3.1 Toetsingskader

De Flora- en faunawet verplicht een ieder die ruimtelijke ingrepen of andere activiteiten wil ontplooiën, na te gaan in hoeverre dit negatieve effecten kan hebben op van nature in Nederland in het wild voorkomende planten- en diersoorten, ongeacht of deze beschermd zijn of niet. De zorgplicht van artikel 2 uit de Flora- en faunawet stelt dat optredende negatieve effecten zo veel mogelijk vermeden of geminimaliseerd dienen te worden.

Tot 2009 was het noodzakelijk voor het verwijderen, verstoren of beschadigen van een vaste verblijfplaats van zwaarder beschermde soorten een ontheffing op de Flora- en faunawet aan te vragen. Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling van ontheffingsaanvragen van de Flora- en faunawet voor ruimtelijke ingrepen aangepast. Sinds augustus van dat jaar wordt daardoor gewerkt volgens een nieuw stroomschema (zie bijlage I) en is het in veel gevallen niet meer noodzakelijk om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen (Dienst regelingen 2009a). In onderstaand kader wordt de daarvoor benodigde insteek nader toegelicht.

Juridische insteek

Binnen de in 2009 opgestelde 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet' is het - bij de aanwezigheid van beschermde soorten van tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet noodzakelijk te werken onder bepaalde voorwaarden.

Voor tabel 3-soorten, broedvogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn twee opties mogelijk:

- Het aanvragen van een reguliere ontheffing;
- Het opstellen van een ecologisch werkprotocol indien aangetoond kan worden dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort behouden blijft en dat de soort binnen het leefgebied succesvol kan (blijven) overwinteren, foerageren en/of voortplanten tijdens en na uitvoering van de plannen.

3.2 Onderzoeksmethodiek

In 2008 zijn de verschillende ontwikkelingslocaties rond Nijkerkerveen -waaronder ook deelplan 1, dat nu ontwikkeld wordt onder de naam 'De Bunt'- verkennend onderzocht op diverse soortgroepen (Van den Brandhof, 2008). Mede gebaseerd op dit onderzoek zijn in 2012 diverse veldbezoeken uitgevoerd, specifiek gericht op te verwachten strikt beschermde soortgroepen. In tabel 1 staan de diverse velddata weergegeven met toelichting.

Tabel 1: overzicht verrichte veldonderzoeken.

Datum (2011)	Omschrijving
23 maart	Dagbezoek alle soorten, speciale aandacht voor Huismus
12 maart en 3 april	Avondbezoeken Steenuil (en Ransuil)
12 juni	Avondbezoek Ransuiljongen
20 juni en 6 juli	Ochtendbezoek vleermuizen (kraamkolonies)
24 augustus en 13 september	Ochtendbezoek vleermuizen (paarverblijfplaatsen)

Steenuil

De omgeving van Nijkerkerveen geldt als een bolwerk van Steenuil. Gezien het nog relatief kleinschalige karakter en aanwezigheid van onder andere diverse overhoekjes, extensief beheerde percelen, oude schuurtjes en 'rommelige erven' vormt het gebied een zeer geschikt leefgebied voor de soort. Omdat deze soort bovendien strikte bescherming geniet is er tijdens het onderzoek veel aandacht uitgegaan naar de aanwezigheid van territoria in en rond de planlocatie. In de periode half februari tot half april zijn territoria van Steenuil geïnventariseerd door de baltsroep na te bootsen. Een Steenuil verraadt zijn aanwezigheid door hier op te reageren met een (balts)roep (Bloem *et al.* 2001).

Ransuil

Uit gegevens van 2008 en 2011 is bekend dat ten oosten van het dorp broedgevallen hebben plaatsgevonden. Uit gesprekken tijdens het dagbezoek met de bewoner van Vrouwenweg 4 (net buiten plangebied) bleek bovendien dat er in de dennenboom op hun erf jarenlang Ransuilen hebben gebroed. Dit nest is door de wind verloren gegaan. Ransuilen bouwen zelf geen nest maar gebruiken verlaten nesten van andere vogelsoorten. Omdat er in het plangebied op vier locaties oude takkennesten van Ekster en Zwarte kraai aanwezig zijn, is op 12 juni (in de jongentijd van Ransuilen) gericht nachtelijk onderzoek gedaan. De jongen zijn dan zeer vocaal (bedelroepen) en gemakkelijk op te sporen.

Huismus

Het onderzoek naar Huismus is uitgevoerd volgens de minimaal noodzakelijke onderzoeksinspanning voor deze soort, conform de BMP- methodiek van SOVON (Van Dijk & Boele, 2011). Voor Huismus geldt dat één waarneming van een mannetje binnen de datumgrenzen 10 maart – 20 juni, voldoende is voor het vaststellen van de aanwezigheid van een territorium.

Op 27 maart 2012 is een dagbezoek uitgevoerd dat met name is gericht op de aanwezigheid van Huismus. Hierbij is onder andere gelet op territoriaal gedrag (zoals zang en balts) en nestindicerend gedrag van vogels in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de plannen.

Vleermuizen

Bij het dagbezoek op 27 maart 2012 is vastgesteld dat zich in één van de te slopen gebouwen (het woonhuis Van Dijkhuizenstraat 17) potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden. Om de eventuele functie voor vleermuizen goed in beeld te krijgen is vervolgens conform vleermuisprotocol overgegaan tot gericht nachtelijk onderzoek. Conform het protocol voor vleermuizen (zie ook kader 'Protocol Vleermuisonderzoek') zijn in deze situatie minimaal vier nachtelijke bezoeken verspreid over het jaar nodig. Specifiek gaat het om twee nachtelijke bezoeken in de periode mei- half juli gericht op kraamkolonies/ zomerverblijfplaatsen en twee nachtelijke bezoeken in augustus- september gericht op baltslocaties/ paarverblijfplaatsen.

Protocol voor Vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is veelal complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakbureau van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en de Zoogdiervereniging. Het toepassen van het protocol heeft twee doelen: 1) dat bevoegd gezag geen aanvullend inventarisatieonderzoek verlangt en 2) dat een onderzoek stand houdt in een eventuele juridische procedure.

Overige soortgroepen

Naast de broedvogels en vleermuizen zijn voor zover mogelijk en noodzakelijk de volgende soortgroepen geïnventariseerd: hogere planten, zoogdieren, overige vogelsoorten, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Op basis van de uitgevoerde onderzoeken is naar verwachting een compleet beeld verzameld van de strikt beschermde soorten in het plangebied.

Bureauonderzoek

Naast veldonderzoek is gebruik gemaakt van bestaande verspreidingsgegevens afkomstig van verspreidingsatlassen (zie literatuurlijst) en overige databanken (onder andere waarneming.nl). Deze gegevens zijn in de hierna volgende beschrijvingen betrokken.

3.3 Flora

Tijdens het veldonderzoek zijn, zowel in 2008 als in 2012, geen beschermde of bedreigde plantensoorten aangetroffen in deelgebied 2. Zwaarder beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst worden wegens het ontbreken van geschikt biotoop ook niet verwacht in het plangebied.

In het plangebied zijn soorten aangetroffen van voedselrijke en enigszins vochtige omstandigheden. Aangetroffen soorten zijn onder andere Ridderzuring, Zachte ooievaarsbek, Akkermelkdistel, Look-zonder-look, Engels raaigras, Vogelmuur, Brede weegbree, Kruidende boterbloem, Gewoon duizendblad en Madelief.

3.4 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd. Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied.

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera. Verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/zomerverblijven, baltslocaties/paarverblijven en winterverblijven. Bij het dagbezoek is specifiek gelet op geschikte ruimten die als verblijfplaats kunnen dienen. Daarbij is in de te slopen bebouwing en aanwezige bomen gezocht naar de aanwezigheid van (ingangen naar) potentiële vaste verblijfplaatsen. Dergelijke ruimten, zoals stootvoegen of ruimten achter betimmering, zijn alleen aangetroffen in de woning op het te slopen woonerf (Van Dijkhuizenstraat 17). De andere te slopen opstallen zijn als ongeschikt beoordeeld voor vleermuizen omdat geschikte holten en/of openingen ontbreken. In de bomen zijn geen geschikte ruimten voor vleermuizen aangetroffen.

Vanwege de potenties voor vleermuizen zijn rond het genoemde erf vier nachtelijke veldbezoeken uitgevoerd (conform vleermuisprotocol). Het exacte moment van de onderzoeken is telkens afgestemd op het weer. Er zijn momenten gekozen met droog weer en weinig wind en een voldoende hoge temperatuur (>10° C).

Bij de verschillende nachtelijke bezoeken zijn alleen rondvliegende exemplaren van de algemeen voorkomende Gewone dwergvleermuis waargenomen. In de panden op het erf zijn geen in- of uitvliegende exemplaren gehoord of gezien. Van vaste verblijfplaatsen is zodoende geen sprake. Wel is éénmaal (13 september) balts gehoord vanuit het dichtstbijzijnde huis aan de Vanenburg (in het dorp, zie de kaart in bijlage III). Het bewuste mannetje was ook tijdens de vlucht korte tijd aan het baltsen nabij het onderzoeksobject, maar had geen duidelijke binding met het gebouw.

Van een kolonie, zomerverblijf of paarverblijf in de opstallen van de Van Dijkhuizenstraat 17 is zodoende geen sprake. In de overige drie opstallen zijn ook geen vleermuizen aangetroffen en ook niet te verwachten. De gebouwen kunnen dus worden afgebroken zonder schade aan verblijfplaatsen van vleermuizen te veroorzaken.

Vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

In het plangebied zijn diverse lijnvormige opgaande structuren (elzingsingels) aanwezig. Op 20 juni en 6 juli werden respectievelijk vijf en drie passerende Gewone dwergvleermuizen genoteerd. Er is hier zodoende sprake van een vliegroute. De route is ingetekend op de kaart in bijlage III. Beide bezoeken waren ochtendbezoeken in de kraamtijd. Het passeren van vliegroutes geschiedt op de heenweg (avond) sterker geconcentreerd dan op de terugweg, waardoor de aantallen mogelijk licht worden onderschat.

Opvallend is ook de aanwezigheid van het paarverblijf van Gewone dwergvleermuis in het verlengde van de waargenomen vliegroute. Paarverblijven bevinden zich vaak langs vliegroutes van vrouwtjes, zodat ze deze kunnen lokken met hun baltsgeluiden. Het gaat hier naar verwachting om vrouwelijke Gewone dwergvleermuizen uit een kolonie in Nijkerkerveen, die terugkeren van de nachtelijke foerageertochten. Gezien het bescheiden aantal is het een vliegroute van slechts beperkt belang.

Naar verwachting zullen behalve eerder genoemde gebouwen ook diverse bomen en rijbeplantingen worden verwijderd in verband met de plannen. Een deel van de oriënterende structuren gaat mogelijk hierdoor verloren. Het plangebied en de nabije omgeving zijn echter zo fijnmazig bezet met bomen, struiken en woningen dat er vele andere routes te volgen zijn. Er is hier zodoende geen sprake van verlies van een onmisbare route. Bovendien zullen er na het voltooiën van de woningen en tuinen er weer volop oriënterende structuren beschikbaar zijn.

Foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Door de aanwezigheid van bomen(rijen) wordt het plangebied mogelijk als foerageergebied gebruikt door enkele vleermuissoorten. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Tijdens het vleermuisonderzoek is een enkele foeragerende Gewone dwergvleermuis waargenomen. Gewone dwergvleermuis kan prima gedijen in een bebouwde omgeving zoals een woonwijk. Tuinen en bebouwing zorgen voor voldoende foerageermogelijkheden en beschutting. Voor deze urbane soort zal de ontwikkeling van een woonwijk terplekke naar verwachting eerder gunstig dan negatief uitpakken.

3.5 Grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek is specifiek gelet op de aanwezigheid van sporen (zoals uitwerpselen, vraatsporen en pootafdrukken) die duiden op de aanwezigheid van de middelhoog beschermde Steenmarter (Ff-wet tabel 2). Deze zijn, evenals in 2008, niet aangetroffen.

Daarnaast zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van de strikt beschermde Das (Ff-wet tabel 3). Van de soort zijn bovendien geen verkeersslachtoffers bekend in de omgeving van Nijkerkerveen (Atlas Gelderland). Andere dan genoemde zwaarder beschermde soorten zijn niet aangetroffen en worden wegens het ontbreken van geschikt biotoop ook niet verwacht in het plangebied.

In het plangebied is de aanwezigheid van de laag beschermde soorten Huisspitsmuis, Dwergspitsmuis, Rosse woelmuis, Mol, Bosmuis en Veldmuis aangetoond of te verwachten. Bij de planrealisatie zullen exemplaren en verblijfplaatsen van deze algemene en laag beschermde (Ff-wet tabel 1) zoogdieren verloren kunnen gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan – indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door het plangebied bouwrijp te maken buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.6 Broedvogels

Onderzoek naar broedvogels op de planlocatie is met name gericht geweest op soorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is. In 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin voor een aantal kwetsbare vogelsoorten is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn.

Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespendif, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor overige soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Steenuil

Uit eerdere onderzoeken in 2008 en het dagbezoek op 23 maart 2012 was reeds gebleken dat er enkele Steenuilen in het gebied aanwezig waren. Op diverse erven werden veren, uitwerpselen en braakballen aangetroffen. Op het erf Vrouwenweg 9 werd overdag een rustend exemplaar gezien naast een speciale Steenuilenkast. Er zijn binnen de begrenzing van het plangebied ook minstens drie van dergelijke kasten aanwezig.

Uit de verschillende nachtelijke veldonderzoeken op de locatie is met zekerheid vast komen te staan dat er in de invloedssfeer van de plannen sprake is van zeker drie territoria van Steenuil. De territoria zijn weergegeven in bijlage IV. Twee nestlocaties liggen binnen de plangrens. De bewuste erven en nestlocaties blijven weliswaar behouden, maar het omringende gebied zal grotendeels worden bebouwd. Er zijn dus effecten mogelijk zoals verstoring en verlies van foerageergebied. Een derde nestlocatie ligt vlak buiten de plangrens, maar dient door mogelijk verlies aan foerageergebied toch binnen de invloedssfeer te worden geschaard.

Een vierde territorium ligt ten noorden van de Vrouwenweg. Gezien het drukke verkeer over de weg en de vele bebouwing wordt ingeschat dat het plangebied geen onderdeel uitmaakt van het leefgebied van deze territoriumhouder, maar dat dit territorium zich aan de noordrand van de bebouwing uitstrekt.

Hieronder worden de drie territoria besproken die zich in de invloedssfeer van de plannen bevinden. Er wordt ingegaan op de te verwachten effecten op de broedplaats en de functionele leefomgeving van de vogels.

Vrouwenweg 31

Op dit adres zijn zeer veel sporen van Steenuil aangetroffen, met name in de oude varkensschuur. Er lagen minstens 70 braakballen en veel uitwerpselen en veren. Bovendien is hier op 3 april een alarmerend exemplaar gezien; op 20 juni is de roep van een jong gehoord en op 13 september werd de contactroep gehoord. Dat er hier sprake is van een territorium en ook broedgeval staat zodoende vast.

Een losstaande schuur op het erf zal worden gesloopt in het kader van dit project. Deze schuur is niet geschikt als broedplaats voor Steenuilen (geen schuilplaatsen zoals holten of beschotten) en er zijn ook geen sporen aangetroffen. De broedplaats bevindt zich hoogstwaarschijnlijk in het dakbeschot van de te behouden varkensschuur. De rest van het erf blijft ook behouden.

Rondom dit erf wordt een wijkje met een hoge bouwdichtheid ('dorps deel') voorzien (zie de schets in bijlage IV). Er blijven wel enige groenstructuren gehandhaafd maar evengoed gaat het leeuwendeel van de foeragemogelijkheden ter plaatse verloren. Steenuilen zoeken namelijk binnen een straal van hooguit 250-300 meter van de nestplek naar voedsel voor hun jongen. Bovendien zal door de bouwwerkzaamheden en met name het nieuwe gebruik een verhoogde mate van verstoring optreden. Bij de huidige plannen zal zodoende de functionele leefomgeving niet langer toereikend zijn om hier nog langer te broeden.

Vrouwenweg 21a-25

In dit bebouwingslint zijn drie Steenuilenkasten aanwezig (zie bijlage IV). Het is wegens betredingsbeperkingen niet mogelijk geweest de kasten van binnen te inspecteren. Tijdens de nachtelijke veldonderzoeken (afspelen territoriumroep op speakers, vanaf de openbare weg) kon niet worden vastgesteld op welk van de vier erven is gebroed, maar verwacht wordt dat dit in één van de drie kasten was. Eén kast zit op nummer 23, twee andere bij 21a.

Om het even welke kast precies de broedplaats is, kan worden gesteld dat de broedplaats niet verloren zal gaan. De genoemde erven blijven namelijk behouden, evenals de eerste strook grasland ten oosten van dit lint. Direct ten westen van de erven wordt het 'dorpse deel' voorzien, zodat eventueel foerageergebied daar niet langer beschikbaar zal zijn. Ten oosten ervan wordt ook woningbouw voorzien, maar dan in een 'landelijke' opzet. Afhankelijk van de precieze detailuitwerking van dit begrip kan hier mogelijk enig geschikt foerageergebied

overblijven. Toch wordt gesteld dat door de toegenomen verstoring en verlies aan foerageergebied mogelijk een aantasting van de functionele leefomgeving plaatsvindt. Het daadwerkelijke effect hangt af van de uitwerking van de plannen.

Vrouwenweg 9

Op het erf Vrouwenweg 9 werd op 23 maart 2012 overdag een rustend exemplaar gezien naast een Steenuilenkast. Op 3 april werd hier na het afspelen van de territoriumroep ook een roepend exemplaar gehoord. De nestkast bevindt zich direct buiten het plangebied maar een substantieel deel van het foerageergebied (=straal 250 meter om de nestplek) ligt wel binnen de begrenzing. Hier zal in een 'landelijke' opzet gebouwd worden, waardoor het wellicht deels geschikt blijft als foerageergebied, maar ook hier geldt dat dit afhangt van de uitwerking van de plannen.

Advies Steenuilen in Deelplan 2

Bij alle drie de territoria van Steenuilen in de invloedssfeer van de plannen is er vermoedelijk sprake van schade aan de functionele leefomgeving. Voor zover nu te overzien is zal minimaal voor het Steenuilenterritorium aan Vrouwenweg 31 een ontheffing van de Flora- en Faunawet moeten worden aangevraagd. Voor de andere twee territoria Steenuilen waarvan vermoedelijk alleen een deel van het foerageergebied wordt aangetast dient te worden onderzocht welk deel verloren zal gaan en welke mitigerende maatregelen nodig zijn.

De mitigerende maatregelen dienen te worden vervat in een Ecologisch Werkprotocol en moeten worden begeleid door een ter zake kundige. Hiervoor dienen wel eerst de plannen concreter te worden. Idealiter worden de plannen aangepast op de aanwezige Steenuilen, waardoor de schade geminimaliseerd wordt en mitigatie vergemakkelijkt wordt. Dit kan bijvoorbeeld door zoveel mogelijk groen en grasland binnen de territoriumgrenzen van de vogels te handhaven of zelfs aan te brengen.

Het aanvragen van ontheffing is bij de huidige jurisprudentie mogelijk niet zinvol, omdat voor vogels krachtens de Vogelrichtlijn alleen ontheffing mag worden verleend in geval van de in de wet genoemde 'belangen' (zie kader). Er zijn bovendien enkele recente rechterlijke uitspraken gedaan die de toekomst van de momenteel gebezigde methode (werkprotocol met mitigerende maatregelen) op losse schroeven heeft gezet. Geadviseerd wordt daarom om met bevoegd gezag (DR/DLG) om tafel te gaan om een oplossing te zoeken. In onderstaand kader wordt ingegaan op de recente ontwikkelingen.

Recente ontwikkelingen omtrent jaarrond beschermde broedvogels

Als gevolg van de doorvoering van de 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet' is het sinds 2009 in veel gevallen niet meer noodzakelijk om ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Indien beoordeeld wordt dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats niet in gevaar komt, is het aanvragen van een ontheffing niet meer nodig. In plaats van het aanvragen van een ontheffing dient een op de situatie toegesneden werkprotocol/mitigatieplan op te worden gesteld waarin mitigerende maatregelen worden beschreven. Voor de broedgevallen op Vrouwenweg 9 en 21-25 zijn hiervoor mogelijk wel adequate maatregelen te bedenken en uitvoeren. Dit mitigatieplan kan desgewenst ter beoordeling worden voorgelegd aan Dienst Regelingen, die in dergelijke gevallen een 'positieve afwijzing' kan afgeven. Dit is geen ontheffing, maar geeft aan dat DR vertrouwen heeft dat de functionele leefomgeving behouden blijft.

Voor het broedgeval op Vrouwenweg 31 geldt echter dat er met de huidige plannen vermoedelijk geen mitigatie kan plaatsvinden die de functionele leefomgeving duurzaam kan garanderen. Hiervoor zou dan ontheffing van de Ff-wet moeten worden aangevraagd. Ontheffing kan alleen worden verleend:

- in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor doeleinden in verband met onderzoek en onderwijs, het uitzetten en herinvoeren van soorten en voor de met deze doeleinden samenhangende teelt en verder het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Een woningbouwproject van deze omvang valt hier vermoedelijk niet onder.

Ransuil

Tijdens de gerichte nachtelijke onderzoeken naar Steenuilen is ook aandacht besteed aan Ransuilen, maar er zijn geen baltsende vogels gehoord. Bij alle geschikte takkennesten is op 12 juni gepost om roepende jongen te kunnen opsporen, maar zonder resultaat. Ook zijn tijdens geen van de andere veldbezoeken sporen gevonden of waarnemingen van Ransuil gedaan. Er mag worden geconcludeerd dat er geen sprake is van een broedgeval in het plangebied of de invloedssfeer ervan. Van schade of nadere maatregelen voor Ransuilen is zodoende ook geen sprake.

Huismus

Op de meeste erven binnen de begrenzing van het onderzoeksgebied (vooral die met kleinvee) zijn broedplaatsen van Huismus aanwezig. In het hele plangebied gaat het om minstens 21 broedparen (zie bijlage V). Slechts drie daarvan bevinden zich in panden die gesloopt zullen worden, namelijk op het erf Van Dijkhuizenstraat 17. Deze nestgelegenheid zal zodoende verloren gaan.

Mogelijk zijn er ook effecten te verwachten op de voedselbeschikbaarheid (onderdeel van de functionele leefomgeving) van Huismus. De vogels zijn voor het voeren van de jongen immers aangewezen op insecten die veelal worden gevangen op erven met vee, in de weilanden en groenstructuren. Als de nieuwbouw echter op ruime schaal geschikt wordt gemaakt als broedplaats en er voldoende voedselgebied aanwezig is, kunnen de genoemde aantallen naar verwachting met gemak gehandhaafd blijven in het gebied. Er dient dan ook voor te worden gezorgd dat er tijdens de ontwikkeling van het nieuwbouwplan al voldoende broedgelegenheid en voedsel beschikbaar is. De nieuwbouw kan geschikt worden gemaakt als broedplaats door de daken toegankelijk te maken voor vogels, bijvoorbeeld door Vogelvide toe te passen. Deze en andere mogelijkheden zijn in bijlage VI opgenomen.

Als er adequate maatregelen getroffen worden kan worden voorkomen dat sprake is van schade aan de functionele leefomgeving, zodat een ontheffing niet nodig is. De benodigde maatregelen dienen te worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol en te worden begeleid door een ter zake kundige ecooloog.

Overige soorten

Naast de hierboven behandelde vogels waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is zijn er binnen het plangebied ook diverse algemene vogels van met name bos en struweel aanwezig. Denk aan soorten als Winterkoning, Heggenmus, Merel, Koolmees, Fitis, Tjiftjaf en Houtduif. Met het uitvoeren van werkzaamheden tijdens de ontwikkeling (zoals grondverzet) kan het plangebied ook aantrekkelijk worden voor opportunistische soorten zoals Oeverzwaluw.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden.

Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Voor verstoring tijdens de broedseizoenen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Er wordt echter geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen, maar het is van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Soorten als Merel en Houtduif kunnen respectievelijk zelfs tot september of november broeden. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige geschikte broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden. Wanneer nodig kunnen door ter zake kundige ecologen ook broedvogelchecks worden uitgevoerd.

3.7 Vissen en amfibieën

Aangezien permanent oppervlaktewater ontbreekt in het plangebied is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën uitgesloten. Wel kunnen kleine aantallen algemene amfibieën overwinterend worden aangetroffen in de overhoekjes en groenstructuren. Het gaat hier om algemene en laag beschermde (Ff-wet tabel 1) soorten als Bruine kikker, Kleine watersalamander en Gewone pad. Overwintering van zwaardere beschermde amfibieën kan worden uitgesloten omdat zich in de nabijheid van het plangebied geen geschikte voortplantingswateren bevinden.

Bij de realisatie van de plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van laag beschermde amfibieën verloren gaan. Voor deze soorten geldt in deze situatie echter automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

3.8 Overige soortgroepen

Uit het veldonderzoek, de terreingesteldheid van de plangebied en bekende verspreidingsgegevens kan geconcludeerd worden er geen beschermde of bedreigde ongewervelden, weekdieren en reptielen aanwezig of te verwachten zijn in het plangebied.

4 Geraadpleegde bronnen

- Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. Avifauna van Nederland 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland.
- Bloem H., K. Boer, N. Groen, R. van Harxen & P. Stroeken (2001). De Steenuil in Nederland. Handleiding voor onderzoek en bescherming. Stichting Steenuilenoverleg (STONE).
- Brandhof P.M. van den (2008). 'Natuurtoets buitengebied Nijkerkerveen, gemeente Nijkerk; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 08-047. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Dienst Regelingen (2009a). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b). Aangepaste lijst jaarrond beschermdde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Dijk A.J. van & A. Boele (2011). Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van ELI Soortendatabase (www.mineleni.nederlandsesoorten.nl/)
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV. Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Provincie Gelderland, Atlas Groen Gelderland (www.gelderland.nl).
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland.
- Veeman (2011). Natuurtoets en mitigatieplan deelplan 1, Nijkerkerveen. Inventarisatie, beoordeling en ontzien van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 11-061. EcoGroen Advies, Zwolle.

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (onder andere *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?

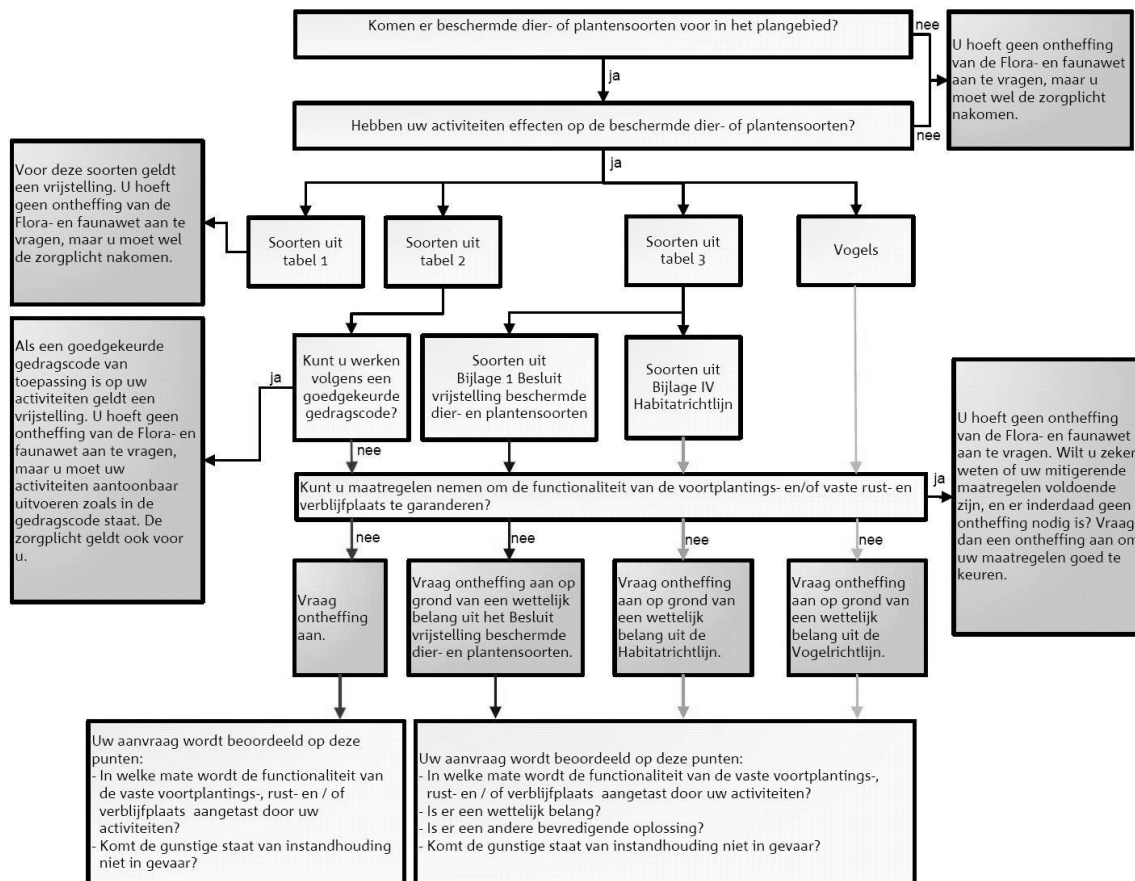
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrictlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.

Toetsingschema Flora- en faunawet (Dienst Regelingen 2009a).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

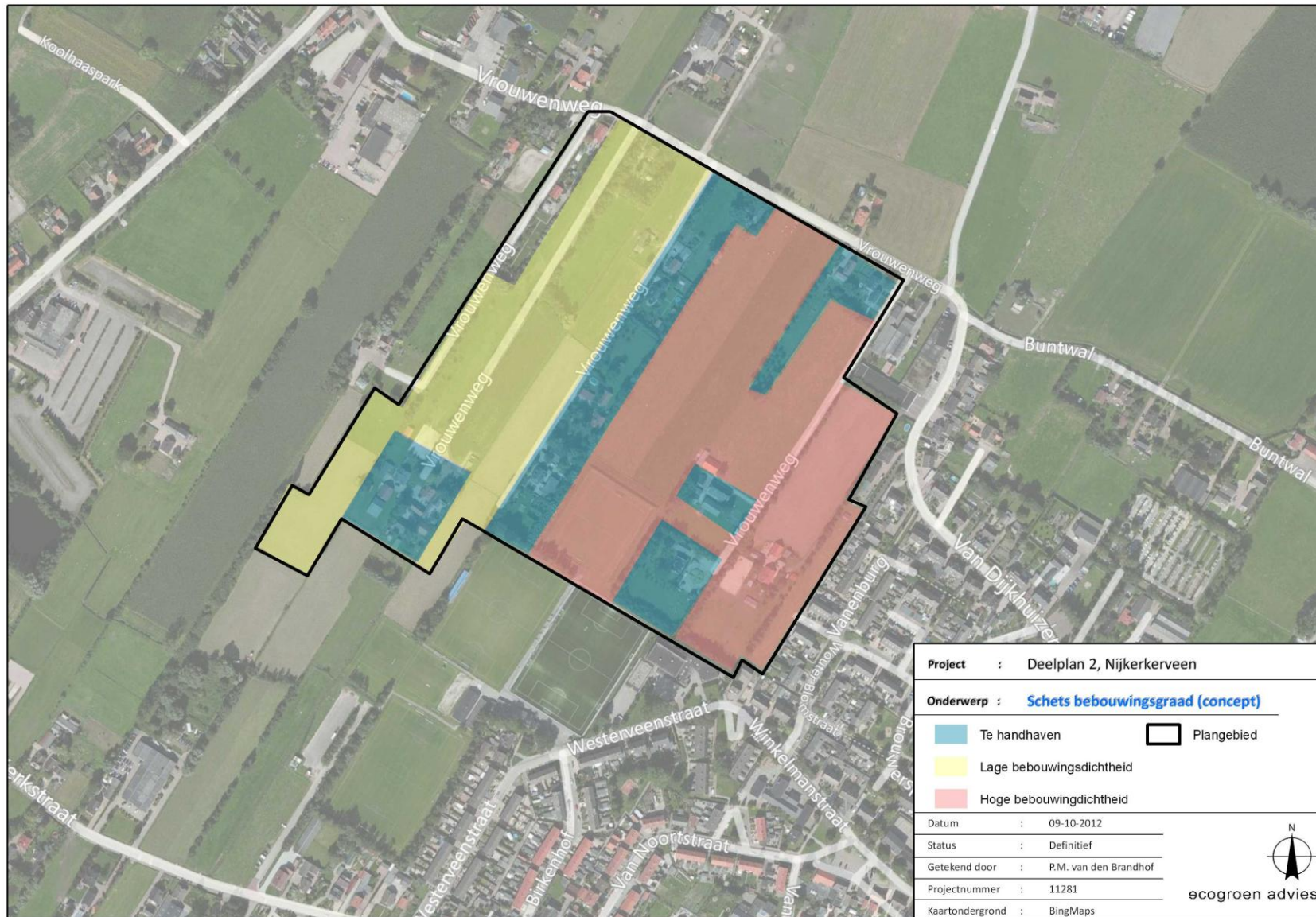
Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van EL&I. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

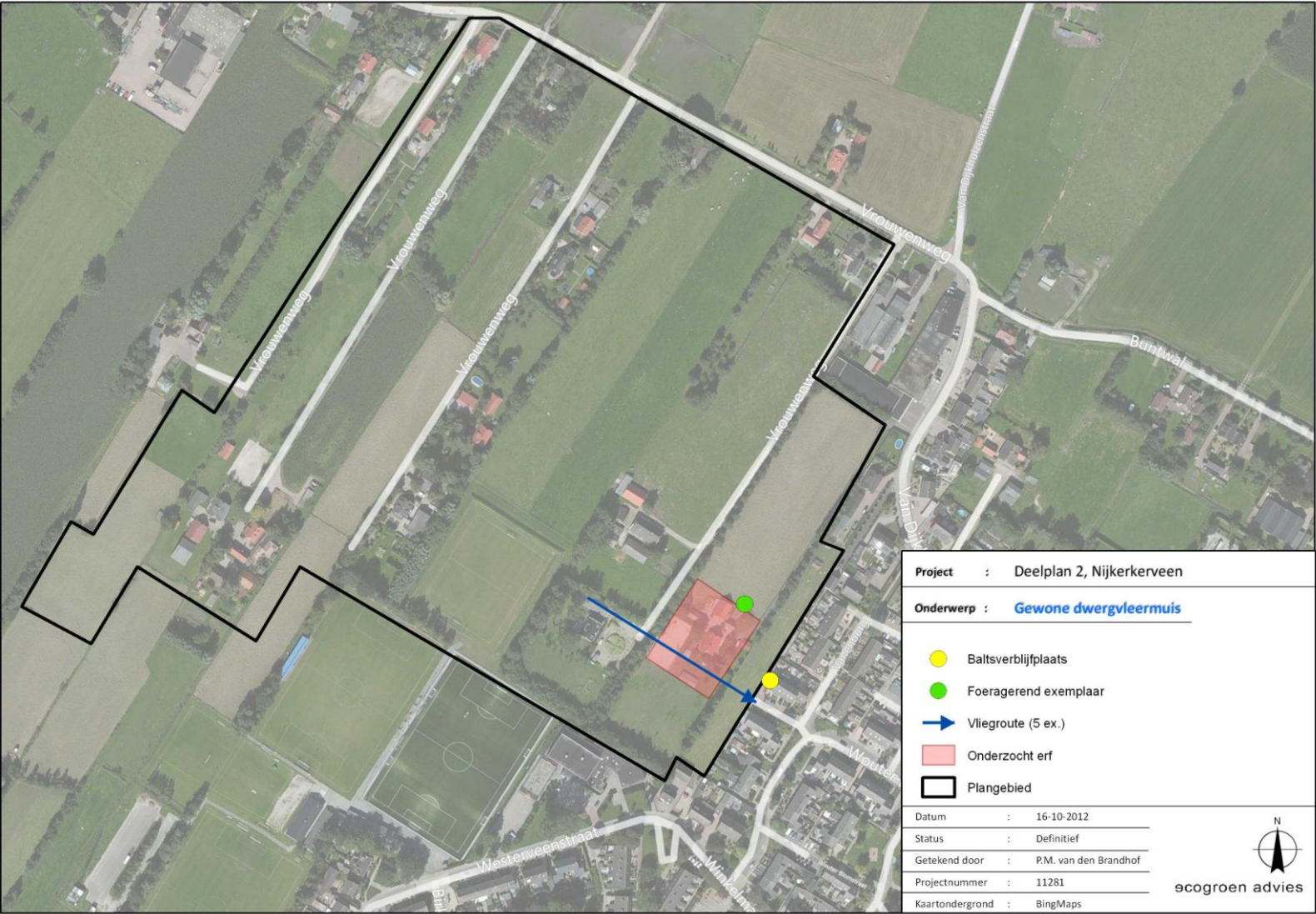
In voorgaand wettelijk kader zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur en op www.drloket.nl.

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna en Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

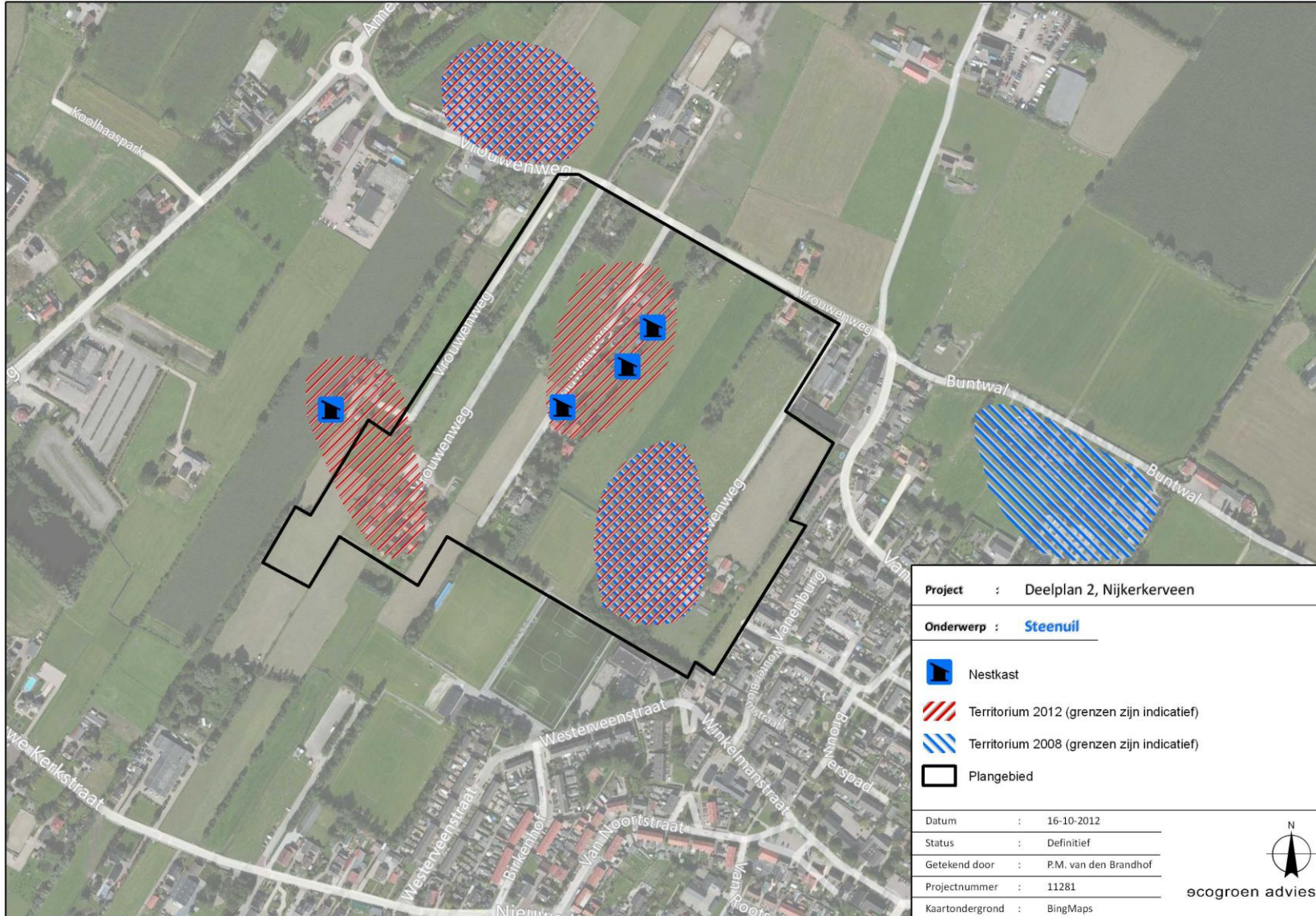
BIJLAGE II: ZONERING EN BEBOUWINGSDICHTHEID NIEUWBOUW

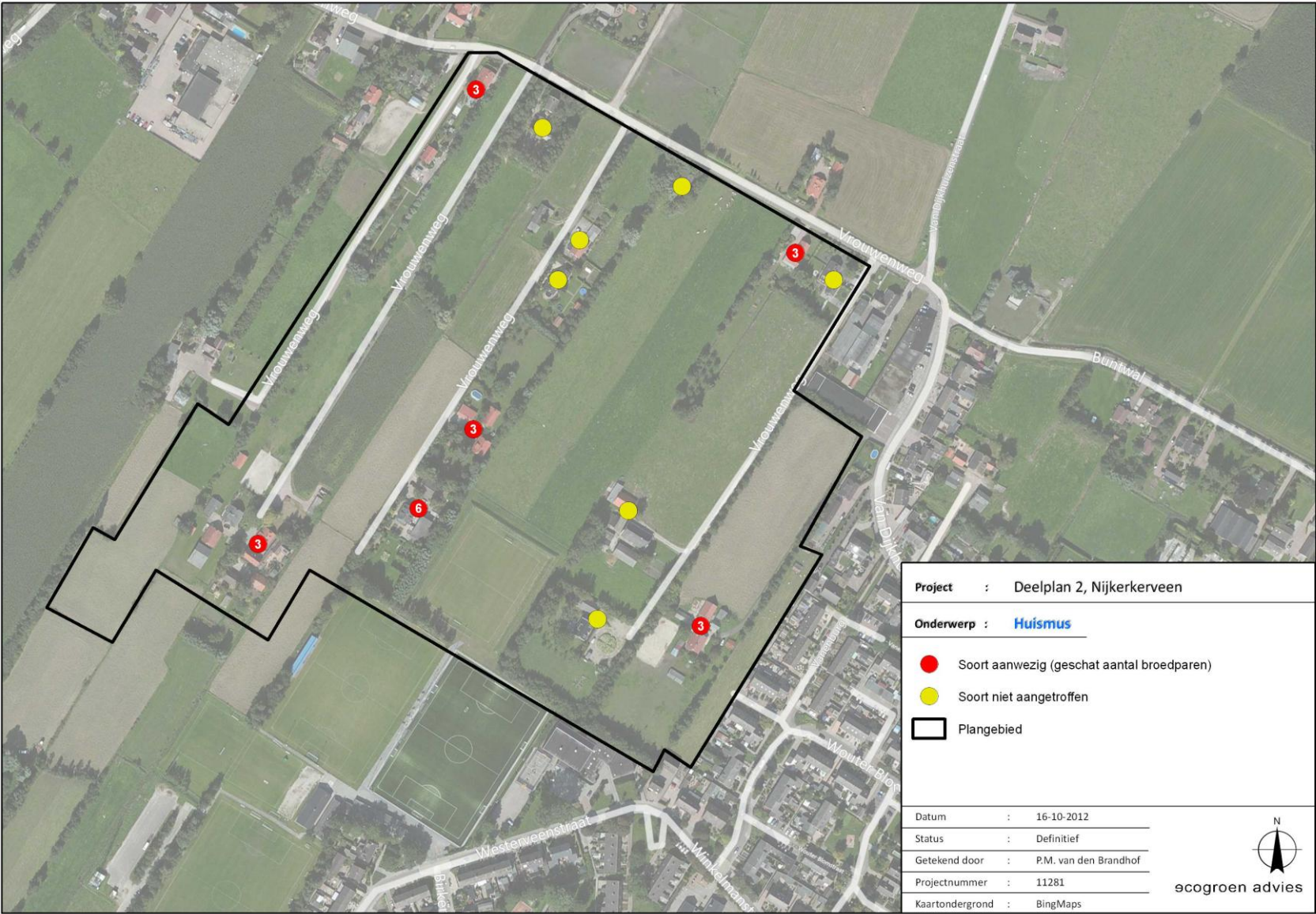
BIJLAGE III: VERSPREIDING VLEERMUIZEN

BIJLAGE IV: VERSPREIDING STEENUIL

BIJLAGE V: VERSPREIDING HUISMUS

BIJLAGE VI: NESTGELEGENHEID HUISMUS

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 5 november 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. In enkele decennia is het aantal broedparen gehalveerd van zo'n 2 miljoen naar ½ -1 miljoen broedparen. Eén van de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang is het verdwijnen van nestgelegenheid en openbaar groen. Onderstaand zijn de drie belangrijkste mogelijkheden beschreven om vervangende nestgelegenheid voor Huismus te creëren. Daarnaast is het realiseren van openbaar groen van belang.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Figuur 1: Mussendakpan ([www.waveka](http://www.waveka.nl))

Vogelvide

De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestplek onder dakpannen. Het product kan worden aangebracht bij de onderste rij pannen op het dak, ter hoogte van de dakvoet. Simpel gezegd is het een prefab nestkast die over de gehele breedte van het dak kan worden aangebracht. De Vogelvide® voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide kent een aantal geïntegreerde functies zoals:

- waarborgt een goede ventilatie van het dak;
- past onder vrijwel alle soorten pannen en alle soorten pannendaken;
- voorkomt dat vogels verder onder de pannen kruipen, zodat vervuiling wordt tegengegaan;
- duurzaam en eenvoudig, zowel in de professionele bouwwereld als door particulieren toe te passen.

De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg. Voor meer informatie wordt verwezen naar de website van de Vogelbescherming (www.vogelbescherming.nl) en Monier (www.monier.nl).

Figuur 2: Vogelvide (www.vogelbescherming.nl)

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop, maar zijn ook eenvoudig zelf te (laten) maken. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdient de vogelvide de voorkeur. Wel zijn deze kasten geschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden onder andere geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor nadere informatie:

www.waveka.nl

www.vivara.nl

<http://www.haagsevogels.nl/cms/index.php?page=mussenflat-bouwen>

Figuur 3: Mussenkast (www.vivara.nl)